

Franssum (Gr.) (vervolg).

Lit. Van Heussen, *Hist. Ep. Belgii*, II, *Hist. Ep. Gron.*, 32—43; vertaald door Van Rhijn in *Oudh. en Gest. v. Gron.*, 221—322. F. Koppius, *Specimen theologicum continens vitas ac gesta abbatum Adwerdensium*. Groningae 1850. J. Nanninga Uitterdijk, *Geschiedenis der voormalige abdij der Bernardijnen te Aduard*, Groningen 1870. H. Brugmans, *De kroniek van het klooster Aduard*, in *Bijdr. en Med. Hist. Gen. Utr.*, XXIII (A'dam 1902) 1—188. Gron. Volksalmanak, 1902, 40—11. Navorscher, XXII, 162; XXIV, 378; XXIII, 347; XXVIII, 79. R. Post, *Aduard*, in *Beiaard*, 6, I (1921) 178—191. Dez., *Het Sint Bernardsklooster te Aduard*, in *AAU*, XLVII (1922) 168—277; XLVIII (1923) 1—236. W. J. Koppius, *De Aduarder abdij*, in *Eigen Haard*, XLIX (1923) 158. Dez., *Dorpsaangelegenheden in den Spaanschen tijd*, in *Eigen Haard*, XLIX (1923) 123. K. Vos, *De abdij te Aduard*, in *Maandbl. Gron.*, VI (1923) 41, 61, 81. S. Kalff, *Iets over Aduard*, in *Maandbl. Gron.*, XI (1926) 121. B. Lonsain, *De Helle en het Vagevuur te Roden*, in *Drente*, I (1929) 26 (over het zomerverblijf der abten van Aduard in Roden). P. A. Camphuis, *De abdijklok van Aduard*, in *Gron. Volksalmanak*, 1927, 117—120. G. A. Brongers, *Een monnikskop van het klooster te Aduard (13e-eeuwsch aardewerk)*, in *Groningen*, 1923, 141—2. A. de Minke Visser, *Een zestiende-eeuwsch Mariadoekje uit het Aduarder klooster*, in *Gron. Volksalmanak*, 1931, 125. Over de kerk: *Buiten*, 1934, 61, 69; *Gron. Volksalmanak*, 1926, 177; *Oudheidkundig Jaarb.*, 1932, 70.

Zegel. OB. Gron. en Drenthe, pl. IX. *Ned. Kloosterzegels*, I, nos. 238—253 (convents-zegel, abtszegels, abtzenzegels 1268—1574, geheim abtszegel, priorszegel). *Corpus sigillorum*, 377—380.

Afb. (der kerk) in *Ter Verpoozing*, Populair letterk. wekel. bijblad v. h. Nieuwsbl. v. h. Noorden, no. 177 (10 April 1925).

Garderen (Gld.).

Carmelieten van de Duitse Provincie.

Omstreeks 1295 plaatste Reinoud van Gelder eenige broeders boven Garderen op de Veluwe bij een verlaten kapel, waarschijnlijk in de hoop, dat uit die kapel een convent zou groeien, dat zijn nog te bouwen stad Staverden tot een sieraad zou zijn. Het klooster heeft evenwel nooit bestaan.

Lit. NAKG., VIII (1911) 166. Van Spaen, *Historie van Gelderland*, Utrecht 1814, 420.

Garsthuizen (Gr.).

Uithof der Benedictijnen van Holwierde.

Lit. Gron. Volksalmanak, 1902, 16.

Geertruidenberg (N.-Br.).

1. Karthuizers.

Patr. B. Maria Virgo?

Domus Beatae Mariae prope Montem Sanctae Gertrudis.

Domus Hollandiae. Hollandsche huis.

Prov. (1336—1355), *Alemania Inferior* (1355—1410), *Picardia* (1410—1411), *Picardia Remotior*, sinds 1474 *Teutonia* genaamd, van 1411 af.

De stichtingsplannen voor dit klooster, het oudste der orde in Nederland, kwamen tot uitvoering in 1336 dank zij den steun van den machtigen Willem van Duvencoerde, heer van Breda, enz. Het klooster verrees buiten de stad aan de overzijde van het riviertje de Donge, onder de parochie van Raamsdonk. Reeds twee dagen na de stichting, 8 Febr. 1336, volgde de goedkeuring van Willem III, graaf van Holland, in wiens graafschap de karthouze was gelegen. Adolf, bisschop van Luik, volgde dit voorbeeld den

Geertruidenberg (N.-Br.) (vervolg).

23 Oct. 1338. Onder de prioren blonken uit de bekende schrijvers Hendrik van Coesfeld (1400—1410) en Gerrit van Schiedam († 1449). Ook de bekende Adriaan de Karthuiser was monnik van het convent. De prior Willem Bybau (1509—1531) is in 1521 prior van de Grande Chartreuse en generaal der Orde geworden. Bij de overrompeling der stad door de Prinsgezinden in 1573 zijn de gebouwen verwoest en kort daarna gesloopt. De goederen werden in 1582 gevoegd bij het domein der Staten van Holland. De bewoners betrokken in 1575 een refuge te Breda en verbleven daar totdat zij in 1593 van hun overheid bevel ontvingen, in Lier hun intrek te nemen bij de ordesgenooten. Pogingen, na de herovering van G. door Parma in 1589 aangewend, om daarheen terug te keeren, schijnen weinig uitwerking te hebben gehad en moesten worden gestaakt, toen de stad in 1593 in handen viel van Maurits.

Lijst der prioren door H. J. J. Scholtens in BB, XVIII (1941) 34 vgl.

Arch. H. J. J. Scholtens, *De archieven van het voormalig Karthuiser klooster bij Geertruidenberg*, in Taxandria, XLVII (1940) 113—129. Dez., *De Kartuziers bij Geertruidenberg*, in BB, XVIII (1941) 10—122, spec. 20—29. G. C. A. Juten, *De Karthuizers te Geertruidenberg*, in Taxandria, 49 (1942) 1—4, 123.

Gedr. Br. Taxandria, XXXIV (1927) 122 (oork. d.d. 5 Juni 1548 uit RA. 's Bosch). H. J. J. Scholtens, o.c. 123—9 (tekst der stichtings- en bevestigingsbrieven).

Bibl. BB, XVIII (1941) 19 (H. J. J. Scholtens).

Lit. Raissius, *Orig. Cart. Belg.*, Appendix (geeft stichtingsjaar 1331). Kronenburg, *Maria's Heerlijkheid*, III, 418. Moll. II, 2, 119. Schutjes, V, 507—510. Taxandria, III (1896) 231 (broeder Willem prior, 1400). Ch. C. V. Verreyt, *Boudewijn van Amsterdam, prior van het Carthuiserklooster te Geertruidenberg in 1388*, in Taxandria, XXXIX (1932) 69—70. H. J. J. Scholtens, o.c. (zie Arch.). Jongkees, 44.

Afb. BB, XVIII (1941) 10/11 (kaart). Voorts H. J. J. Scholtens, *De voormalige Kartuiserkloosters hier te lande. Hun bouw en inrichting*, in Het Gildeboek, XXIII (1940) 33—37.

2. Statie der Jesuïeten. 1645—1708.

Lit. AAU, III (1876) 56. Schutjes, III, 652. Van Hoeck, 113.

Geleen (L.).

Uithof der Cisterciënsers van Villers, genaamd Craywinkel, in 1250 geschonken door den heer van Valkenburg. In 1252 kocht de abdij ter plaatse nog 45 bunder.

Br. en Lit. *Thes. Nov. Anecd.*, III, c. 1292. E. de Moreau, *L'abbaye de Villers*, 205, E. de Moreau et J. R. Goetstouwers, *Le polyptique de l'abbaye de Villers*, in Ann. Hist. Eccl., III (1906) 375; IV (1907) 162. Anal. Belg., XXXII, 375.

Gent (B.).

De Benedictijnen van St. Bavo bezaten de kerken der parochies Rijsbergen, St. Catharina (verdronken), Nieuwvliet, Biervliet (beide parochies) en Die Creke (verdronken); die van St. Pieter bezaten de kerken van Oostburg (1046) en Groede (1561). De eersten hadden dependances in Cadzand, Monster en Rijsbergen; de tweeden in Elmare, Hontenisse en Oostburg.

Gerkesklooster. Zie Augustinusga.